

KORO sámi giela geavaheapmi

KORO 2023

KORO

Sisdoallu

1. Álggahus	3
2. Duogáš.....	3
3. Sámi gielat	4
4. KORO sámi giellanorbma	4
5. Vuoruhuvvon doaibmajut	4
6. Doaibmajut boahttevaš árvoštallamii	5

1. Álggahus

KORO:s lea deatalaš sadi sámi dáidaga, kultuvrra ja historjjá gaskkusteadjin ja hálddašeaddjin. Sámi dáiddasuorggi, sámi politihkalaš áššiid ja sámi institušuvnnaid gaskkas, maid ovddas KORO lea buvttadan dáidaga, leat lávges ovtastusat.

KORO:s leat sámi dáidagiid stuorat čoakkáldagat mánngga čájáhagas, ovdamearkan Romssa universitehtas. Boahttevaš jagiid buvttadit sámi dáiddarat mánnga dáiddabarggu eará riikkaosiin, nugo ovdamearkka dihtii ođđa ráđdehusgoartilii.

Njunuš almmolaš institušuvdnan dáiddabuvttadeami, dáiddagaskkusteami ja min fágasuorggi diehto- ja máhttogárgedeami dihtii galgá KORO leat gudneáŋgir sámi giela geavaheami dáfus. Konkretalaččat máksá dát, ahte KORO dovda stuorat ovddasvástádusa geavahit sáme giela iežas searvválaš gulahallamis ja gaskkusteamis go dat mii dábálaččat gáibiduvvo stáhtalaš doaimmain, main lea seammasullasaš sturrodat.

Dát plána meroštallá lága bokte mearriduvvon bargogohččumiid ja KORO gudneáŋgirvuodadási álgoearuheami. Plána lea oaivilduvvon siskkáldas reaidun vuoruhit ráddjejuvvon veahkkeváriid siskkabealde, muhto lea maiddái oaivilduvvon veahkehit eanet rabasvuhtii vuoruhemiid dáfus sámi ovtasbargoguimmiid ja muđui almmolašvuoda buohta.

2. Duogáš

Sámeláhka § 1–5 nanne, ahte sáme giella ja dárogiella leat ovtaveardásaš gielat, ja ahte dat galget leat dásseárvosaččat sámelága kapihtala 3 mearrádusaid mielde. Sámelága §3-2 vuosttas lađđasa mielde galget almmolaš orgánaid almmuheamit mat hállet sámi gielaide hálddašanguovllu olles veahkadahkii dahje osiide veahkadagas, dáhpáhuvvat sihke sáme giellii ja dárogiellii.

KORO doaibma lea vánit muddejuvvon sámelága giellanjuolggadusaid bokte.¹ Sámelága giellanjuolggadusat galget liikká adnojuvvot unnimusdássin. Almmolaš doaimmat leat ávžžuhuvvon doahhtalit sámi gielaide geavaheddjiid maiddái viidábut go lága njuolggadusat mearridit. KORO atná iežas gudneáŋgirvuodaid sáme giela geavaheami dáfus dáinna duogážiin. Guovdilis sadi mii KORO:s lea sámi institušuvnnaid dáiddabuvttadeaddjin ja dáiddahálddašeaddjin, sámi dáiddasuorggi áššehassan ja barggaheaddjin ja dáidaga gaskkusteadjin maiddái sámi veahkadahkii, bearha ahte gudneáŋgirvuodadássi galgá leat allelis go sámeláhka hivvehallá.

Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna raportta olis, mii bođii jagi 2023 ja mii čujuha mo sámi gielat ain leat áitatvuložat ja dárbbážit ealášattojuvvot, KORO áigu veahkin nannet sámi giela ja kultuvrra, ja lasihit luohhtámuša sápmelaččaid ja norgalaš, stáhtalaš institušuvnnaid gaskkas.

¹ Čuj. gulahallamii Giella- ja guovlodepartemeantta álgoálbmot- ja našunála minoritehtaid politihkalaš ossodagain čakčamánu 2023. Sámelága čuokkis 3-2 lohka ahte «Lágit ja lánkaásahusat maidda oppa dahje oassi sámi álbmogis lea erenoamáš beroštupmi, galget jorgaluvvot sáme giellii.» Dát siskkilda vánit KORO doaimma, dannego doaibma lea uhccán vuodduvvon lágaide ja lánkaásahusaide, muhto mearrádus sáhtá arvosahttit atnit buorre gielalaš árvostusa sámi dilálašvuodaid ovddaldastimis, ja dahkat guovdilis dokumeanttaid KORO dáiddaortnegiin ja doaimmas olámuttolažžan sáme giellii.

3. Sámi gielat

Sullii 90 proseantta sámegielat veahkadagas hállet davvisámegiela, mii lea okta golmma virggálaš sámi gielas Norggas, oktan oarjelsámegielain ja julevsámegielain.

Maiddá davvisámegiella adnojuvvo áitatvuloš giellan, ja julevsámegiella ja oarjelsámegiella leat bahát áitojuvvon gielat. Bihtásámegiella, ubmisámegiella ja nuortalašgiella adnojuvvojit giellan, mat eai leat šat anus Norggas. Guovlluin gos dát gielat árbevirolaččat leat geavahuvvon, leat bargamin ealáskahttit dáid.

Museaid ja eará almmolaš institušuvnnaid álggaheapmi lea oassi ealáskahttimis, diđolažžan dahkamis ja dilálašvuođaid láchčimis sámi gillii ja kultuvrii. KORO ferte geahččat iežas dáiddabuvttadeami dakkár čájáhagaid várás maiddá giellapolitihkalaš oktavuodas.

4. KORO sámi giellanorbma

KORO áigu álgoávurorus geavahit davvisámegiela gaskkustit dáiddaprošeavttaid, main sámi dáiddárat searvidit dahje maid ulbmiljoavkku stuorát oasis leat sápmelaččat. Dáiddaprošeavttain Sámis leat sámi ulbmiljoavkkut mearkašahhtit.

Dasa lassin lea lunddolaš, ahte dieđut KORO doaimmas galget leat olámuttolaččat davvisámegillii neahttasiiddus, oktan stahtalaš siidduiguin KORO organiseremis, mandáhtas ja historjjás, ja maiddá min ohcamušortnegiin (LOK/báikegoddeortnet ja LES/stáhtalaš doaimmat láigovisttiin).

KORO lea dál uhca stáhtalaš doaimma, mii fertet vuoruhit veahkkeváriidis maiddá dákkár suorggis. Dálá dilis eat sáhte ráhkadit ohcanskoviid, vuostávdit ohcamušaid dahje doaimmahit eará áššegieđahallama sámegillii. Dovddiidusa mielde sáhtá dákkár dokumeantaid jorgaleapmi ádjánit guhká ja guhkidit KORO dáiddaortnegiid gieđahallanáiggi.²

Guhki vuollai sáhtá áššegieđahallan sámegillii leat lunddolaš juksanmearri KORO:i. Mii árvvoštallat dattetge deahtalaččabun dan álggos vuosttain, ahte KORO servodatbargogohččun, sámi dáiddaprošeavttat ja sámi eanjkildáiddabarggut dahkkojuvvojit olámuttolažžan viidát sámegielat almmolašvuhtii.

5. Vuoruhuvvon doaimmabijut

1. Dieđut boarráset sámi dáiddaprošeavttain ja eanjkildáiddabargguin, mat leat KORO čoakkáldagas, almmuhuvvojit davvisámegillii beroškeahhtá gos Sámis dáiddabargu dahje dáiddár boahá. Ođđa prošeavttain Sámis, dahje prošeavttain main sámi dáiddárat searvidit, galget leat prošeaktasiiddut ja gaskkusteapmi davvisámegillii. KORO gaskkustanjuogus sáhtá maiddá árvvoštusa mielde vuoruhit gaskkustit eará prošeavttaid sámegillii, ovdamearkan prošeavttaid main lea earenoamáš riikkavidosas mearkašupmi dahje riikkaidgaskasaš mearkašupmi. Muttolaš

² KORO lea dán árvvoštallama dahkan vuorroságastallamis eará stáhtalaš doaimmaiguin, mat geavahit sámi jorgalanbálvalusaid hálddahasulbmiliidda.

árvvoštallamat gustojit maiddái sámegeiela geavaheapmái deaddiluvvon diehtočállosiin ja sullasaččain.

2. Oarjelsámegeiella ja julevsámegeiella sáhttet leat áigequovdilát, go sámi dáiddaproševttat dáhpáhuvvet oarjelsámi ja julevsámi hálddašanguovlluin. Julevsámi hálddašanguovlu ollá Áhkánjárgga suohkana rájes Båddådjo suohkana rádjai. Oarjelsámegeiela hálddašanguovlu ollá Raanen tjjelte rájes máttás gitta Eengerdaelien tjjelte rádjai.
3. KORO áigu viidáseappot vuoruhit jorgalit stahtalaš dieđuid KORO guovddášdoaimmas sámegillii. Dát gusto ovdamearka dihtii dieđuide neahttsiidduin KORO historjjás, dieđuide dáiddaortnegiin ja ruhtadoarjagiid máinnusteapmái jna.

6. Doaibmajut boahhtevaš árvvoštallamii

- a) Dahkat vejolažžan sáddet ja vástidit ohcamušaid KORO dáiddaortnegiidda sámegillii.
- b) Jorgalit válljejuvvon dáiddaplánaid sámegillii go dat válbmejuvvojit.
- c) Máinnustit virggiid, kuráhtormáksobargguid, gilvvuid jna. sámegillii.
- d) Viiddidit sámegeiela geavaheami sosiála mediain.

KORO njunušjoavku lea giedahallan ja mearridan dán 25.09.2023,

Sigurd Sverdrup Sandmo

Direktevra

Dát plána lea ráhkaduvvon jagi 2023 gárgedan dihtii KORO veahki sámi giela ja kultuvrra nannemii. Plána vuhtiiváldá giellaovddasvástádusa, mii KORO:s lea sámi dáidaga dingojeaddjin, hálddašeaddjin ja gaskkusteaddjin. Plána dohkkeha maid sámi dáiddasuorggi mearkkašumi KORO servodatbargogohččumii Norggas ja Sámis.

